

Μελετητές Διασποράς

Publisher: Diaspora 2014

Start: Dec 17, 2014

Due: Jan 21, 2015

Project Overview

Produced with Scholar

Μια ιστορία για την ιστορία της μετανάστευσης.

Λίνα Βεντούρα: Μία πολυδιάστατη προσωπικότητα, μία σπουδαία μελετητής, μία ειδικός στο θέμα της μετανάστευσης.

Σταματία Καλλιβωκά Βερώνη Μάρκου
Jan 15, 2015 at 3:30 PM

Version 8

“Μια ιστορία για την ιστορία της Μετανάστευσης”

«Λίνα Βεντούρα/Lina Ventura: Μία πολυδιάστατη προσωπικότητα, μία σπουδαία μελετητής, μία ειδικός στο θέμα της μετανάστευσης».

Καλλιβωκά Σταματία, Μάρκου Βερώνη

A.M 5465,5499

T.E.E.A.Π.Η (Τμήμα Επιστημών Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία Πάτρας)

Μάθημα: Ετερότητα και Διασπορά στην Εκπαίδευση

Διδάσκουσα: Ευγενία Αρβανίτη

Επιλογή εργασίας για παρουσίαση έργου μελετητή της διασποράς.

Μελετητής: Λίνα Βεντούρα

(Περιεχόμενα στην τελευταία σελίδα)

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Ένας διάλογος της συγγραφέως με τους ίδιους τους μετανάστες:

Αρχικά , να προσδιορίσουμε το άτομο στο οποίο αναφερόμαστε καθ' όλη την διάρκεια της εργασίας μας. Η κυρία Βεντούρα, είναι καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και το έργο της πάνω στο ζήτημα των μεταναστευτικών ρευμάτων μετράει δεκαετίες. Έχει γράψει βιβλία, έχει συγκροτήσει άρθρα, έχει συμμετάσχει σε μελέτες, έχει ταξιδέψει και έχει γνωρίσει τους ανθρώπους για τους οποίους γράφει¹.

Η Λίνα Βεντούρα, καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, συγγραφέας και διακεκριμένη ερευνητής, μελέτησε εκτεταμένα το ζήτημα της μετανάστευσης ευρύτερα, των ελληνικών μετακινήσεων στην κεντρική Ευρώπη ειδικότερα και του Βελγίου ακόμα πιο αναλυτικά. Επίσης, καταπιάστηκε με το θέμα των γυναικείων μετακινήσεων και με τους λόγους για τους οποίους πολλοί μετανάστες επιθυμούσαν να παραμείνουν στο κράτος υποδοχής. Η σκοπιά από την οποία παρουσίασε τα γεγονότα στα έργα της, είναι ιστορική- και αυτό είναι λογικό αν σκεφτούμε ότι κατέγραψε με ακρίβεια περιστατικά και μαρτυρίες μεταναστών και έπειτα τα ανέλυε. Διαβάζοντας τα κείμενά της, αισθάνεσαι ότι είσαι εκεί και βλέπεις, ακούς, κατανοείς.

Πώς ο προσωρινός χαρακτήρας της διαμονής στον νέο τόπο έγινε μόνιμος; Ποιά χώρα τελικά αισθάνονται οι άνθρωποι αυτοί πατρίδα; Η διαδικασία της μετάβασης στα νέα εδάφη ήταν ομαλή; Αυτά και πολλά ακόμη παρεμφερή θέματα πραγματεύεται στο βιβλίο της «Έλληνες Μετανάστες στο Βέλγιο» των εκδόσεων «Νεφέλη», ενώ συμπληρωματικές πηγές και απόψεις διαφαίνονται στα άρθρα της συγγραφέως και στις συζητήσεις της με άτομα του χώρου, απόψεις που μελετήσαμε και αναλύσαμε στο κείμενο αυτό.

Πιο συγκεκριμένα, η εργασία αυτή αναφέρεται στο έργο της Λίνας Βεντούρα σχετικά με το ζήτημα της μετανάστευσης αλλά και στο ευρύτερο ιδεολογικό πλαίσιο της συγγραφέως. Πρόκειται για αρχές που την ακολούθησαν σε όλη την εξελισσόμενη πορεία της και μάς φάνηκαν άξιοпрόσεκτες. Βασιζόμενες στις ιδέες αυτές, «ξαθάψαμε» συζητήσεις και άρθρα και προσαρμόσαμε το περιεχόμενό τους και τις βασικές τους συντεταγμένες στην ανάλυση ορισμένων βασικών έργων της ερευνήτριας. Τα έργα «Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο» εκδ. Νεφέλη και «Εθνικό κράτος και σύγχρονες μεταναστεύσεις: Πολιτικές, τάσεις, προσεγγίσεις» , λειτουργούν ως βασικά παραδείγματα της συνολικής μελέτης της κυρίας Βεντούρα αλλά και ως άξονες της εργασίας αυτής για να αναδείξουν τα μηνύματα που επιθυμεί η μελετητής να περάσει και την οπτική της για την μετανάστευση ως παλαιότερο και ως σύγχρονο φαινόμενο.

Διακρίναμε το κείμενο σε τρεις ενότητες βασιζόμενες στα έργα της και στις παραδοχές που το κάθε έργο υποστηρίζει και προσθέσαμε υποενότητες για το κάθε επιμέρους ζήτημα. Βασικό ρόλο στην εργασία μας παίζουν τα παραδείγματα ως τρόπος απεικόνισης των φαινομένων και των προβλημάτων. Επιχειρούμε να προβληματίσουμε τον αναγνώστη και να τον «πάμε» στην εποχή που αναφερόμαστε κάθε φορά. Στο «πριν», στο «σήμερα» αλλά και στο «μετά». Όπως η Λίνα Βεντούρα μάς ταξίδεψε νοερά στην κάθε εποχή, έτσι και εμείς προσπαθούμε να «ταξιδέψουμε» εσάς στις ιδέες και τις δράσεις της.

Η αφήγηση κινείται στα πλαίσια μιας μικρής ιστορίας, που περιλαμβάνει γνώμες και μαρτυρίες, ιδέες και κριτική. Η ιστορία αυτή παραθέτει τις απόψεις της κυρίας Βεντούρα πάνω σε πολλαπλά ζητήματα που μάς προβληματίζουν σχετικά με την μετανάστευση ανά τις δεκαετίες. Καταλήγουμε στον πάντα επίκαιρο προβληματισμό: Δίκαιο του εδάφους, ή δίκαιο του αίματος τελικά; Ο επίλογος δικός μας, τα συμπεράσματα δικά σας.

- ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ:

Η Λίνα Βεντούρα ορίζει ως «ταυτότητα» των ατόμων ή ευρύτερα των ομάδων, ένα στοιχείο που μεταβάλλεται από παράγοντες όπως ο χρόνος, το περιβάλλον διαβίωσης και οι κοινωνικές, πολιτισμικές, πολιτικές και οικονομικές επιρροές- εστιάζοντας στις ανθρώπινες σχέσεις και στην διαφοροποίηση ανά μονάδα ή ανά σύνολο της έννοιας του διαφορετικού. Η πολιτισμική ταυτότητα δεν αποτελεί στοιχείο στατικό, αλλά υπόκειται αλλαγές και διαρκώς εξελίσσεται.

Ως «μετανάστευση» η κυρία Βεντούρα ορίζει την προσπάθεια:

1. για την υλοποίηση νέων σκοπών που στην πατρίδα η επίτευξή τους καθίσταται ανέφικτη.
2. για την αποποίηση δυσμενών και περιοριστικών καταστάσεων στην χώρα τους οι οποίες τους αγκυλώνουν σε μία διαβίωση στάσιμη και ελλιπή ευκαιριών.
3. για να ενστερνιστούν οι μετανάστες τα πολιτισμικά πρότυπα νέων τόπων και ανθρώπων.

Η έννοια της μετανάστευσης καθορίζεται από τον χρόνο, από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και από το πώς αντιλαμβάνεται η κάθε πολιτισμική ομάδα την διαφορετικότητα.

Ο χρόνος παίζει καθοριστικό ρόλο στις διαδικασίες ένταξης στην χώρα υποδοχής, ωστόσο οι συγκρούσεις που προκύπτουν από τις διαφορές των ανθρώπων μεταξύ τους σε κοινωνικοπολιτικό επίπεδο δεν παύουν να «κινούν τα νήματα» της αφομοίωσης και εν τέλει της κοινωνικής αποδοχής του μεταναστευτικού κοινού.

Ας μην ξεχνάμε, προσθέτει η μελετητής, πως η έννοια του «διαφορετικού» τελικά διαφέρει ανά εποχή, ανά κοινωνία και ανά συνθήκες που επικρατούν σε αυτήν. Κάθε κοινωνία, εστιάζει κάθε διαφορετική χρονική περίοδο στην τρέχουσα επικαιρότητα. Έτσι, κάποιος που είχε εγκατασταθεί παλιότερα σε έναν νέο τόπο, μπορεί πλέον να θεωρείται περισσότερο «όμοιος» με εκείνους που μέχρι πρότινος τον έβλεπαν ως εντελώς διαφορετικό (δηλαδή τους γηγενείς), καθώς στο προσκήνιο ήρθε ο νέος μετανάστης, ο οποίος και έγινε το νέο αντικείμενο κριτικής-προσωρινά ή σε βάθος χρόνου, αυτό θα το κρίνει η εκάστοτε επικαιρότητα.

Τέλος, δεν παραλείπει να αναφερθεί εκτενώς στις δυσκολίες με τις οποίες μπορεί ένας μετανάστης να έρχεται αντιμέτωπος στο διάστημα της παραμονής του στην νέα χώρα, ακόμα και σε όλο το φάσμα της διαμονής του στην χώρα εργασίας του.

Γιατί, σύμφωνα με την καθηγήτρια, μία από τις αιτίες των μετακινήσεων ιδιαίτερα κατά τα μέσα του εικοστού αιώνα ήταν η ανεύρεση εργασίας.

Αιτίες αναχώρησης για τις χώρες υποδοχής:

Πιο συγκεκριμένα, οι αιτίες που μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα αποχωρούσαν από την Ευρώπη(με την Ελλάδα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος) για γειτονικές χώρες αλλά και για μακρινές ηπείρους(με κυρίαρχες τις Η.Π.Α, την Αυστραλία, τον Καναδά και την Βορειοδυτική Ευρώπη) ήταν:

1. Η ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας και παράλληλα των περιορισμένων ευκαιριών εργασίας στον τομέα της βιομηχανίας.
2. Οι ανάγκες για απορρόφηση εργατών στα εργοστάσια των κρατών υποδοχής(ιδίως της Δυτικής Γερμανίας).
3. Η πληροφόρηση, οι σκοποί και τα σχέδια των μεταναστών αναφορικά με το φαινόμενο της μετανάστευσης.

- ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ:«Έλληνες Μετανάστες στο Βέλγιο»,εκδ. Νεφέλη :

Αυτά και άλλα πολλά μάς περιγράφει η Λίνα Βεντούρα στο βιβλίο της, εστιάζοντας στην περίπτωση της μετακίνησης των Ελλήνων στο Βέλγιο. Ας παρακολουθήσουμε λοιπόν μία εκ των πολλών περιπτώσεων που μελέτησε η Λίνα Βεντούρα ως κατατοπιστικό παράδειγμα του συνολικού της έργου:

Η απόφαση για την μεγάλη φυγή:

Οι μετανάστες στο Βέλγιο αρχικά προέρχονταν από γειτονικές χώρες. Οι νεοφερμένοι εργάζονταν στη συντριπτική τους πλειονότητα στη βιομηχανία ενώ αρκετοί από τους παλιότερους μετανάστες από τις γειτονικές χώρες είτε ασκούσαν ελεύθερα επαγγέλματα είτε απασχολούνταν στον τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου. Συστηματική πρόσληψη μεταναστών σε συνεργασία με τις αρχές σημειώθηκε σε περιορισμένο αριθμό βιομηχανικών τομέων , τους οποίους εγκατέλειπαν οι Βέλγοι εργάτες λόγω των δυσμενών συνθηκών εργασίας και των χαμηλών μισθών.

Ένας από τους πρώτους τομείς που εγκατέλειπαν οι γηγενείς εργάτες ήταν τα ανθρακωρυχεία. Έτσι τα ορυχεία αναγκάστηκαν να απευθυνθούν σε αλλοεθνείς εργατικό δυναμικό. Μετά την οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου η μετανάστευση προς το Βέλγιο άρχισε να ρυθμίζεται με ολοένα και πιο αυστηρούς νομοθετικούς τρόπους. Κανένας εκτός των γηγενών δεν μπορούσε να εργαστεί στην χώρα χωρίς να έχει εγκριθεί η άδεια εργασίας του προτού εισέλθει στα εδάφη της. Η άδεια εργασίας δίνονταν για μια συγκεκριμένη θέση και ο εργάτης δεν μπορούσε να αλλάξει ούτε τομέα απασχόλησης ούτε καν εργοδότη παρά μόνο κατόπιν έγκρισης. Οι νέοι κάτοικοι απολάμβαναν τα ίδια δικαιώματα με τους

Βέλγους. Η μετανάστευση έγινε πηγή μεγάλων κερδών επιτρέποντας έτσι την υπερεκμετάλλευση των νεοεισαχθέντων πληθυσμών.

Το ίδιο διάστημα.....

.....στην Ελλάδα η μεταπολεμική μετανάστευση ήταν πολύ πιο μαζικό φαινόμενο από ό,τι η μετακίνηση προς τις ΗΠΑ στις αρχές του αιώνα. Τα διαρθρωτικά προβλήματα της αγροτικής οικονομίας ερμηνεύουν την ανεργία και την υποαπασχόληση στην ύπαιθρο καθώς και το χαμηλό αγροτικό εισόδημα τα οποία οδήγησαν στην αγροτική έξοδο. Ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας παρά την αύξηση που σημείωσε από το 1961 έως το 1971 δεν μπόρεσε να απορροφήσει τον πληθυσμό που εγκατέλειπε την ύπαιθρο. Αυτοί ήταν οι οικονομικοί παράγοντες που έδωξαν τους Έλληνες από τον τόπο τους.

Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας χαρακτηριζόταν από έλλειψη προγραμματισμού. Παράλληλα ορισμένες περιοχές της Ελλάδας υπέφεραν από την έλλειψη ευκαιριών και δυνατοτήτων εκπαίδευσης από την ανυπαρξία συγκοινωνιών και επικοινωνιών από άσχημες συνθήκες στέγασης και περίθαλψης και στερούνταν την ψυχαγωγία. Η απόφαση για μετανάστευση καθορίστηκε κυρίως από οικονομικούς λόγους.

Σχετικά με τους οικονομικούς παράγοντες:

Σύμφωνα με την άποψη της συγγραφέως που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Η Αυγή», τα οικονομικά δεδομένα κάθε χώρας υποδοχής ανά χρονική περίοδο επηρεάζουν ιδιαίτερα σε κοινωνικοπολιτικό επίπεδο τις σχέσεις μεταξύ μεταναστών και γηγενών. Τεκμηριώνει την πεποίθηση αυτή, παραθέτοντας το παράδειγμα των μεταναστών που έφτασαν στην Ελλάδα μετά από το 2000, όπου η οικονομία της χώρας είχε καθοδική πορεία. Οι άνθρωποι αυτοί δεν επιθυμούσαν να παραμείνουν εδώ, επομένως ναι, η οικονομία αποτελεί σημαντικό παράγοντα.

Ωστόσο, τονίζει, δεν είναι ο πιο σημαντικός. Η μελετητής, εξηγεί την οπτική αυτή, παραθέτοντας σε κείμενά της πως ακόμα και σε περιόδους οικονομικής ευημερίας για ένα κράτος, άλλοι παράγοντες, όπως οι κοινωνικές συγκρούσεις και η δυσκολία αποδοχής του διαφορετικού οδηγούν σε προβλήματα της ενσωμάτωσης και σε συγκρούσεις.

Για παράδειγμα, οι Έλληνες πρόσφυγες του 1922 εγκαταστάθηκαν άμεσα και απέκτησαν πολιτικά δικαιώματα σύντομα. Εντούτοις, η ενσωμάτωσή τους στην χώρα ήταν δύσκολη λόγω του διαφορετικού πολιτισμικού πλαισίου και της εχθρότητας απέναντί τους από όσους ήδη διέμεναν στο κράτος υποδοχής.

Όπως σε κάθε περίπτωση μετανάστευσης, έτσι και στην περίπτωση των Ελλήνων στο Βέλγιο, τα πράγματα δεν ήταν ακριβώς όπως τα περίμεναν και οι δυσκολίες μαζί με τις παροχές συνέθεσαν την καθημερινότητά τους στο νέο τους πια σπίτι.

Ας επιστρέψουμε όμως στο παράδειγμά μας.....

Η προσαρμογή στο Βέλγιο:

Το διάστημα κατά το οποίο η μετανάστευση από την Ελλάδα σε άλλα Ευρωπαϊκά κράτη με περισσότερες εργασιακές παροχές ήταν στο απόγειό της ήταν οι δεκαετίες του 1950 και του 1960. Καθώς στα ελληνικά εδάφη η ανεργία άρχισε να εξαπλώνεται, πολλοί ήταν οι Έλληνες που αναζήτησαν ένα καλύτερο και πιο άνετο μέλλον στο Βέλγιο.

Το Βέλγιο ήταν μία χώρα με άπλετες εργασιακές ευκαιρίες, ιδιαίτερα κατά την χρονική περίοδο 1960-1970, όπου η ανερχόμενη οικονομία δημιούργησε εργασιακά πλεονεκτήματα αλλά και πολύ καλές συνθήκες σε θέματα υποδομών.

Βεβαίως, όταν είσαι ο "ξένος" σε ένα κράτος που θυμίζει μάλλον νέο πλανήτη, παρά κάτι όμοιο με ό,τι γνώριζες ως σήμερα, έχεις προβλήματα προσαρμογής σε οικονομικό, αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο.

Ορισμός του Έλληνα μετανάστη στο Βέλγιο:

«Έλληνας μετανάστης στο Βέλγιο» την δεκαετία του 1960, σήμαινε εργατική τάξη, ξεκίνημα από το μηδέν και μεγάλη προσπάθεια για εξοικονόμηση χρημάτων. Με το αίσθημα του γυρισμού πορεύονταν οι Έλληνες στις Βρυξέλλες και τις γύρω περιοχές, και με τον στόχο του επαναπατρισμού. "Ηρθαμε για λίγο, να ανέλθουμε οικονομικά, να αποκτήσουμε τα εφόδια ώστε να επιστρέψουμε και να ζήσουμε μία αξιοπρεπή ζωή στα πάτρια εδάφη", είπαν ορισμένοι.

Ο στόχος της επιστροφής και οι προσπάθειες για την επίτευξή του:

Το Βέλγιο, ήταν συνυφασμένο και με μια περισσότερο πολιτισμένη ζωή, με ανθρώπους περισσότερο ελευθερόφρονες και δεκτικούς στο διαφορετικό, και φυσικά, με τις ευκαιρίες για ένα νέο εργασιακό μέλλον.

Ένα απότοκο της διαβίωσης στο Βέλγιο παρά μια αιτία φυγής από την Ελλάδα μπορούμε να πούμε πως ήταν η αναβάθμιση της ποιότητας της καθημερινότητας των ανθρώπων, συγκριτικά με τα ελληνικά δεδομένα. Σύμφωνα με μαρτυρίες καταγεγραμμένες στο βιβλίο της κυρίας Βεντούρα, η ζωή στο Βέλγιο μπορεί να ήταν περισσότερο ακριβή, οι μισθοί όμως ήταν σαφώς ανώτεροι και, εφόσον κανείς κατόρθωνε να προσαρμοστεί, απολάμβανε διαφορετικές παροχές. Οι υποδομές του νέου κράτους ήταν πλήρως οργανωμένες, με σεβασμό στον πολίτη και άνθρωπο. Φτωχοί και άστεγοι δεν υπήρχαν. Όλοι είχαν, αν όχι μία ιδανική, σίγουρα μία αξιοπρεπή ζωή στο Βέλγιο.

Μάλιστα, λέγεται πως πολλοί από όσους τελικά επέλεξαν το κράτος αυτό ως μόνιμο τόπο κατοικίας έκαναν την τελική τους επιλογή με γνώμονα αυτές τις παροχές και αυτήν την δίκαιη αντιμετώπιση. Όσοι επέστρεψαν πάλι, είτε κατόρθωσαν να εκπληρώσουν τους οικονομικούς τους στόχους και να κάνουν ένα νέο ξεκίνημα στην Ελλάδα, είτε δεν άντεξαν τις δύσκολες συνθήκες εργασίας του πρώτου καιρού.

Τα πρώτα κύματα μεταναστών στο Βέλγιο, ήταν ανδρικό εργατικό δυναμικό προορισμένο για την θέση του ανθρακωρύχου. Μία δουλειά δύσκολη, αλλά κερδοφόρα, που καθόρισε κατά πολύ τα ποσοστά εργατών που εν τέλει έμειναν στο νέο κράτος.

Σύμφωνα με την Λίνα Βεντούρα, οι άνθρωποι αυτοί ήταν δύσκολο να επιτύχουν σε σύντομο χρονικό διάστημα τον στόχο της επιστροφής στα πάτρια εδάφη, καθώς α) το κόστος ζωής στο Βέλγιο ήταν μεγάλο και β) έστελναν ορισμένα ποσά στην Ελλάδα ανά τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να θρέψουν τις οικογένειές τους εκεί, όσοι είχαν. Άλλοι, έκαναν οικογένειες στο Βέλγιο, τις οποίες κάπως έπρεπε να φροντίσουν. Επομένως, τα κέρδη τους από την εργασία δεν κατέληγαν στην αποταμίευση συνολικά.

Όσοι έκαναν οικονομία και υπομονή, με το να εργάζονται στα πηγάδια πολλά μέτρα κάτω από την γη και με το να μένουν σε οικονομικά αλλά όχι ευρύχωρα και πολλές φορές προπολεμικών χρόνων σπίτια κοντά στον τόπο εργασίας (για να χωρέσουν και τις οικογένειές τους που κατέφθασαν ή που συγκροτήθηκαν στην νέα χώρα), σταδιακά απέκτησαν άδεια άσκησης επαγγελμάτων σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Σταδιακά αλλά ανερχόμενα, νέες μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις ξεκίνησαν να λειτουργούν στις γειτονίες των μεταναστών-σαν παντοπωλεία. Και είχαν επιτυχία, καθώς αποτέλεσαν καινοτομία για τα δεδομένα της εποχής και των συνθηκών. Με το πέρασμα του χρόνου, πολλές μικροεπιχειρήσεις εξελίχθηκαν σε εστιατόρια με ελληνικές γεύσεις, αφενός διότι επρόκειτο για ελληνικά στέκια, αφεντέρου για να αναπολούν, ή ακόμα και να αναβιώνουν εμμέσως οι Έλληνες τις παραδοσιακές γευστικές εμπειρίες που είχαν στην Ελλάδα.

Πώς ο προσωρινός χαρακτήρας της διαμονής έγινε μόνιμος:

Χρόνο με τον χρόνο και, καθώς έχτιζαν το οικονομικό τους μέλλον οι Έλληνες μετανάστες, ήταν ζήτημα επιλογής η επιστροφή στην Ελλάδα. Μόνο που τα κριτήρια για να πάρουν τις αποφάσεις τους οι ξενιτεμένοι, είχαν μεταβληθεί.

Η δημιουργία οικογένειας στο Βέλγιο, ήταν ένα γεγονός που όχι μόνο παρέτεινε σημαντικά την παραμονή στην χώρα υποδοχής, αλλά ενίσχυε τον μόνιμο χαρακτήρα της. Διότι, όταν έχεις παιδιά τα οποία έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στην χώρα αυτή, δύσκολα αποφασίζεις να τους αλλάξεις τις συνήθειες, τις παραστάσεις, τις ανθρώπινες σχέσεις. Συνήθως, προσαρμόζεσαι.

Εντούτοις, οι Έλληνες ανέκαθεν ήμασταν ένας λαός πιστός στις παραδόσεις (και το πείσμα μας), επομένως η προσαρμογή των γονέων στην νέα πραγματικότητα δεν ήταν και το πιο απλό πράγμα. Μέσα από συνεχείς συγκρούσεις άρχισε με το πέρασμα του χρόνου να μειώνεται το χάσμα των γενεών και να υπάρχει κατανόηση και επικοινωνία.

Το αξιακό σύστημα του Βελγίου, όπως ήδη είπαμε, διέφερε από εκείνο της Ελλάδας της δεκαετίας του 1960. Σημείο σύγκλισης των δύο διαφορετικών ηθικών κωδίκων ήταν τα ίδια τα παιδιά των μεταναστών, καθώς μεγάλωναν με τις ελληνικές παραδοσιακές αρχές, αλλά μέσω των σπουδών κατόρθωναν να εξελιχθούν και να διευρύνουν τους ορίζοντές τους. Κάπως έτσι, και οι γονείς έκαναν ένα βήμα πίσω, για να είναι τα παιδιά τους χαρούμενα. Ωστόσο, οι Έλληνες της πρώτης γενιάς πάντοτε αναπολούσαν την πατρίδα και τις στιγμές σε αυτήν, ορισμένοι μάλιστα την επισκέπτονταν τα καλοκαίρια, όπου μπορούσαν να παρακολουθούν τις νέες εξελίξεις στην χώρα. Άλλοι πάλι, δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα για κάτι τέτοιο, έτσι ζούσαν σε δύο διαστάσεις, σε εκείνη της Ελλάδας του 1950 και σε αυτήν του Βελγίου είκοσι χρόνια μετά.

Βασικός τόπος κατοικίας τώρα πια, ήταν το Βέλγιο, καθώς εκεί βρισκόταν ό,τι είχαν κερδίσει μέχρι σήμερα, εκεί παντρεύτηκαν τα παιδιά τους, εκεί είχαν συγκροτήσει μια νέα ζωή.

Κάπως έτσι, ο προσωρινός χαρακτήρας της διαμονής στο Βέλγιο κατέστη μόνιμος, γεγονός που προσέδιδε στους ανθρώπους αυτούς μία διπλή ταυτότητα.

Όσοι επέστρεψαν στην Ελλάδα, είτε εκπλήρωσαν τον αρχικό σκοπό τους εγκαίρως, ώστε η πορεία μόνιμης διασύνδεσης με το Βέλγιο να μην είναι ανεπιστρεπτή, είτε έμειναν προσηλωμένοι στον στόχο του επαναπατρισμού και υπερπήδησαν όλα τα εμπόδια που συνάντησαν. Ίσως και να μην τους άρεσε ο ολοσδιόλου διαφορετικός τρόπος ζωής και το ιδιαίτερο αξιακό σύστημα στο κράτος υποδοχής.

Για άλλους λοιπόν η προσαρμογή ήταν πιο εύκολη καθώς τα νέα δεδομένα ήταν πιο κοντά στην ιδιοσυγκρασία τους, άλλοι δεν άντεξαν και αποχώρησαν από την πρώτη στιγμή, υπήρξαν και κάποιοι που μπόρεσαν να επιστρέψουν αφού προτιμούσαν την παραδοσιακή ζωή στην Ελλάδα και άλλοι, δεν είχαν πια περιθώριο επιλογής, καθώς το πέρασμα του χρόνου και η προσαρμοστικότητα των οικογενειών τους πήραν την απόφαση για εκείνους.

Οι Έλληνες και οι υπόλοιποι μετανάστες:

Όταν οι πρώτοι Έλληνες εργάτες κατέφθασαν στις Βρυξέλλες και σε άλλες περιοχές του Βελγίου, έμεναν στις καντίνες.

Οι καντίνες ήταν δωμάτια φιλοξενίας για τους μετανάστες στο σύνολό τους, από όλα τα κράτη. Βέβαια, η κάθε φυλή διέμενε με τους συμπατριώτες της. Αυτό εύκολα εξηγείται, καθότι είχαν κοινές αξίες, την ίδια παράδοση, όμοια ήθη και έθιμα και αντίστοιχες προσδοκίες. Επιπλέον, το να μιλάς την ίδια γλώσσα και το να μοιράζεσαι εμπειρίες από τον ίδιο τόπο, σε κάνει να αισθάνεσαι «σαν στο σπίτι σου».

Οι Ιταλοί και οι Ισπανοί(επίσης μετακινούμενοι από την Μεσόγειο), προσαρμόστηκαν στο κράτος υποδοχής με ανάλογο τρόπο με εκείνον των Ελλήνων, παρόλα αυτά οι σχέσεις μεταξύ τους δεν ήταν και πολύ φιλικές,όπως περιγράφει στο βιβλίο της η κυρία Βεντούρα.

Όταν οι πρώτοι Έλληνες έφθασαν στα βελγικά εδάφη, όπως προαναφέρθηκε ξεκίνησαν από την κατώτερη εργασιακή βαθμίδα και με κόπο και υπομονή κατόρθωσαν να ελιχθούν οικονομικά και ιδίως,κοινωνικά.

Το ίδιο συνέβη και με τα κύματα των Τούρκων και των Μαροκινών που πάτησαν τα εδάφη του Βελγίου λίγα χρόνια μετά και αφού είχε παραχωρηθεί σε πολλούς Έλληνες η άδεια εργασίας σε άλλους οικονομικούς τομείς, πέραν των ανθρακωρυχείων.

Οι νέοι μετανάστες, κάλυψαν τις θέσεις που άφηναν οι παλαιότεροι στα ανθρακωρυχεία και τα ελεύθερα δωμάτια στις καντίνες.

Ωστόσο, οι μετανάστες από την ανατολή, αντιμετωπίστηκαν με μεγάλη δυσπιστία απο τους Βέλγους πολίτες και πραγματοποιούνταν διακρίσεις σε βάρος τους. Ο όρος «μετανάστης» πλέον, συνδέθηκε με την ανατολή και συνήθως είχε αρνητική σημασία. Σταδιακά οι Έλληνες, οι Ιταλοί και οι Ισπανοί ήταν, θα λέγαμε σαν μια «αόρατη κοινωνική κατηγορία» ενώ μετέπειτα θεωρήθηκαν και εκείνοι «Ευρωπαίοι». Βλέπουμε λοιπόν ξεκάθαρα στο παράδειγμα αυτό, τον ρόλο της επικαιρότητας για την κατανόηση του διαφορετικού και για την συγκρότηση του ορισμού "μετανάστης" ανά φυλή και ανά εποχή.

- ΕΝΟΤΗΤΑ 2^η :

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΕΥΡΥΤΕΡΑ, ΕΝΑ ΠΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΘΕΜΑ ΜΕ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕ Η ΚΥΡΙΑ ΒΕΝΤΟΥΡΑ ΑΡΚΕΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΡΓΟΤΕΡΑ.

Μελέτη του έργου «Εθνικό κράτος και σύγχρονες μεταναστεύσεις: Πολιτικές, τάσεις, προσεγγίσεις», Σύγχρονα Θέματα 107, 2009, σ. 23-36. :

Η συγγραφέας και καθηγήτρια δεν μελέτησε μόνο το ζήτημα της μετανάστευσης στα βελγικά εδάφη. Την απασχόλησε ιδιαίτερα η έννοια της μετανάστευσης ευρύτερα, τα αίτια της και οι πηγές του στερεοτυπικού, του παραδοσιακού, της αλληλεγγύης, του διαχωρισμού, της φυλής και του συνανθρώπου. Μελέτησε άτομα αλλά και ομάδες, τις διαφορές μεταξύ των δύο φίλων, το χάσμα των γενεών, καθώς και το κατά πόσο παίζουν σημαντικό ρόλο οι αντιλήψεις των ανθρώπων περί έθνους στην διαμόρφωση του ορισμού «μετανάστης» αλλά και στην καθημερινότητά του.

Το τελευταίο μάλιστα ζήτημα περί έθνους, το πραγματεύτηκε στο πιο πρόσφατο άρθρο της, το «Εθνικό κράτος και σύγχρονες μεταναστεύσεις: Πολιτικές, τάσεις, προσεγγίσεις» .

Αναφερόμενη στις αλλαγές που έλαβαν χώρα όσον αφορά την μετανάστευση, σε θεσμικό κυρίως πλαίσιο αλλά και σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, παραθέτει την ιστορική πορεία του φαινομένου και καταλήγει σε κάποια συμπεράσματα για την επιρροή της Παγκοσμιοποίησης και του κράτους-έθνους στην ποιότητα της διαβίωσης των σύγχρονων μεταναστών.

Όπως λοιπόν παραθέτει η ίδια η Λίνα Βεντούρα, με την Παγκοσμιοποίηση, τους διεθνείς οργανισμούς και τις δυτικές επιρροές των εκδημοκρατισμένων κοινωνιών, δημιουργήθηκε ένα θετικό προς την Μετανάστευση ιδεολογικό πρότυπο, που έδινε έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα και την δημοκρατία. Συνθήκες θεσπίστηκαν για την βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης όλων μας, για έναν κόσμο καλύτερο και περισσότερο δημοκρατικό.

Το ερώτημα ωστόσο που προκύπτει από την ίδια την ιστορία είναι: Το πλαίσιο αυτό παρέμεινε αποκλειστικά σε θεωρητικό επίπεδο, ή τέθηκε σε εφαρμογή;

Η ιστορία λέει πως, παρά την ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης ιδεολογίας σε παγκόσμιο επίπεδο για «έναν κόσμο/ένα κράτος για όλους», τα κράτη-έθνη, όσο περνούσε ο καιρός, τόσο περισσότερο φρόντιζαν να ελέγχουν ποιός εισέρχεται και ποιός εξέρχεται από αυτά, με συνεχείς ελέγχους των συνόρων τους και αυστηρή νομοθεσία. Με τον καιρό, συγκροτήθηκε «μία Ευρώπη-κάστρο» η οποία ήταν περιφρουρημένη έτσι ώστε να αποκλείει από τους εντελώς διαφορετικούς σε κουλτούρα, πεποιθήσεις, παραδόσεις και ταυτότητα ανθρώπους να ζήσουν μία αξιοπρεπή ζωή στα εδάφη της. Όσοι ζούσαν ήδη εκεί (όντας νόμιμοι μετανάστες δηλαδή), δύσκολα μπορούσαν να διασφαλίσουν τις ίδιες ευκαιρίες για εξέλιξη με τους γηγενείς. Τα Δυτικά κράτη αντιμετώπιζαν και αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη επιφυλακτικότητα τα μουσουλμανικά κράτη, λόγω εξαπλωμένων ιδεών για παγκόσμιο κίνημα και για αντιμαχόμενες κουλτούρες.

Τα αυστηρά μέτρα όμως, έφεραν και την παράνομη είσοδο μεταναστών στα κράτη αυτά, καθώς οι αιτίες για να αποχωρήσουν από τις χώρες που ζούσαν μέχρι πρότινος ήταν πολλές και σοβαρές όπως προαναφέραμε, ενώ οι κυβερνήσεις των κρατών-υποδοχών, φρόντιζαν να επιτρέπουν την παράνομη είσοδό τους, παρότι θεωρητικά υποστήριζαν το νομικό πλαίσιο.

Τα συμφέροντα όμως των κυβερνήσεων, εξαπλώνονταν σε οικονομικό κυρίως επίπεδο, καθώς με την έλευση φθηνού εργατικού δυναμικού, μειωνόταν το κόστος της παραγωγής και ανερχόταν η ευελιξία της οικονομίας. Δηλαδή, οι μετανάστες εργάζονταν πολύ περισσότερο από όσο αμοίβονταν, με αποτέλεσμα τα κράτη υποδοχής να βγαίνουν κερδισμένα.

Ωστόσο, με την έλλειψη νόμιμων μέτρων, ενώ αυξανόταν ο αριθμός των μεταναστών που έφταναν σε ένα νέο κράτος-έθνος, μειώνονταν τα δικαιώματα και των ίδιων και των γηγενών και αυξήθηκε η εχθρότητα (κάπως έτσι αναπτύχθηκαν τα δεξιά κόμματα).

Αντίθετα, όπως δηλώνουν και οι Διεθνείς οργανισμοί υπέρ των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, «από το να γίνονται παράνομες μετακινήσεις με αρνητικές συνέπειες, καλύτερα να διεξάγονται νόμιμες, όπου μπορούμε να επιλέξουμε τα επιθυμητά χαρακτηριστικά των ανθρώπων που εισέρχονται στα νέα εδάφη ως μέλλοντες πολίτες και να βελτιώσουμε τον τρόπο ζωής σε ευρύτερο επίπεδο».

Με την είσοδο του 21ου αιώνα, τα κράτη-έθνη έλαβαν περισσότερα μέτρα προσωρινής παραμονής, από την οποία επωφελούνται και οι κυβερνήσεις, και οι γηγενείς και οι μετανάστες. Τα μέτρα αυτά βέβαια, μπορεί να μην ωφελούν την ευελιξία της αγοράς εργασίας, η οποία εντείνεται από την παρανομία αλλά είναι νόμιμα και ευνοϊκά, έτσι ώστε οι άνθρωποι να εργάζονται, να βγαίνουν κερδισμένοι και έπειτα να επαναπατρίζονται.

- ΕΝΟΤΗΤΑ 3^η :

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ (Πηγή: Άρθρο «Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής των Ελλήνων»,

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=117495>) :

Η Λίνα Βεντούρα, θεωρεί πως η ενσωμάτωση των μεταναστών δεν είναι ένα ζήτημα που μπορεί να επιλυθεί αποκλειστικά από την αναγνώριση των κρατικών φορέων, ενώ οι καλές οικονομικές συνθήκες δεν αρκούν για να κατακτηθεί μία ομαλή προσαρμογή, έτσι ώστε οι νέοι κάτοικοι να καθίστανται σε σύντομο χρονικό διάστημα και πολίτες με αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις με εκείνα των γηγενών.

Καθοριστικό ρόλο για την ενσωμάτωση των νεοεισαχθέντων στα κράτη υποδοχής, διαδραμάτιζαν όπως έχει δείξει η ιστορία και εξακολουθούν να διαδραματίζουν όπως φαίνεται από την επικαιρότητα, οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και οι πολιτισμικές διαφορές.

Η ερευνητής υποστηρίζει πως το να προσπαθείς να προσαρμοστείς σε μία ολοσδιόλου νέα χώρα, είναι μία δύσκολη διαδικασία, με εμπόδια και αρκετά προβλήματα, όπως:

1. Η εχθρική διάθεση από τους προηγούμενους κατοίκους-γηγενείς ή μη- που προέκυπτε από φόβο για την διεκδίκηση συμφερόντων.
2. Η χρήση της γλώσσας του κράτους υποδοχής και τα προβλήματα που η χρήση αυτή συνεπάγεται.
3. Τα καθημερινά προβλήματα που έρχονται ως απότοκα του νέου τρόπου ζωής.

Εξ' αιτίας αυτών των προβλημάτων λοιπόν, έχουν δημιουργηθεί ανά τον κόσμο οι κοινότητες μεταναστών και τα μεταναστευτικά δίκτυα. Οι άνθρωποι αυτοί λοιπόν, με τον τρόπο αυτό, εξασφάλιζαν και εξασφαλίζουν την παραμονή στα έθιμα και τις παραδόσεις τους, κατανόηση και συμπαράσταση από τους συμπατριώτες και δύναμη να βγουν τελικά νικητές σε αυτόν τον δύσκολο αγώνα.

Οι θρησκευτικές πεποιθήσεις τους εκφράζονται στις δικές τους εκκλησίες, η γλώσσα τους μένει ζωντανή και καλλιεργείται στα δικά τους σχολεία και η λήψη αποφάσεων γίνεται συγκροτημένα στα δικά τους σωματεία.

Κάπως έτσι διεκδικούνται συμφέροντα στα νέα κράτη παραμονής και υπάρχει και άπλετη συμπαράσταση, καθώς οι άνθρωποι αυτοί βιώνουν ανάλογες καταστάσεις μεταξύ τους.

- ΕΝΟΤΗΤΑ 4^η :

«Δίκαιο του εδάφους ή δίκαιο του αίματος;»(Κριτική στην Λίνα Βεντούρα)

Η άλλη πλευρά του νομίσματος.

Με αφορμή τα όσα αναφέρθηκαν στην συζήτηση των Λίνα Βεντούρα, Γκαζμέτ Καπλάνι και Δημήτρη Χριστόπουλου στην εφημερίδα «Η Αυγή» για το θέμα της πολιτογράφησης των μεταναστών και της μετανάστευσης ευρύτερα για τα ελληνικά και όχι μόνο δεδομένα, ο κύριος Αναστάσιος Καζαντζίδης, "απόγονος επιζησάντων γενοκτονίας" όπως δηλώνει στο κλείσιμο του άρθρου του, αποφάσισε να δηλώσει γραπτώς σε κείμενό του στην ιστοσελίδα «Εθνικό Φόρουμ» την αντίθετη άποψή του για τις ιδέες που εξέφρασε η κυρία Βεντούρα στην συγκεκριμένη συζήτηση.

Αρχικά, θεωρεί πως δεν υπάρχει αντικειμενικότητα στην αναφορά των παραδειγμάτων που χρησιμοποιεί η μελετητής, καθώς οι Έλληνες πρόσφυγες του 1922 «κουβαλούν ιστορία», σύμφωνα με τα λεγόμενα του κυρίου Καζαντζίδη-προφανώς θέλει να πει πως η ελληνική ιστορία δεν συγκρίνεται με άλλες μορφές ιστορίας.

Στην συνέχεια δίνει έμφαση στην ιστορία της Ελλάδας και κατηγορεί την Λίνα Βεντούρα και τους ομοϊδέατες της πως σκοπός τους είναι να εξαλείψουν την ιστορικότητα του ελληνικού έθνους βασιζόμενοι σε μη έγκυρα επιχειρήματα.

Δεν μάς αφήνει περιθώριο παρά να προβληματιστούμε και να αναζητήσουμε πηγές για να καταλήξουμε: «Δίκαιο του εδάφους» ή «Δίκαιο του αίματος» τελικά;

- ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η Λίνα Βεντούρα, είναι μία συγγραφέας με σημαντικό έργο, με ευρεία γκάμα κειμένων που αφορούν την μετανάστευση. Δεν έγραψε μόνο όμως για την έννοια αυτή. Δεν πρόκειται δηλαδή για μια απλή αποτύπωση ιδεών, πρόκειται για ένα πολύ ενδιαφέρον ιδεολογικό πλαίσιο, το οποίο μελετάται και αναπτύσσεται μέσα από συζητήσεις, διαλέξεις και γραπτά κείμενα. Προτιμήσαμε να εστιάσουμε στις συζητήσεις της και σε ό,τι αφορά την συμφωνία ή την διαφωνία της με άλλες απόψεις και να χρησιμοποιήσουμε τα έργα της ως κατευθυντήριες γραμμές για να αναδείξουμε τις πεποιθήσεις αυτές. Γιατί τα καλύτερα συμπεράσματα βγαίνουν από τα επικοινωνιακά πλαίσια με κυρίαρχο τον διάλογο. Μαζί με την Λίνα Βεντούρα περιηγηθήκαμε στις διαφορετικές χρονικές περιόδους και στις αντιλήψεις της εκάστοτε επικαιρότητας.

Η ιδεολογία της κυρίας Βεντούρα βασίζεται σε δημοκρατικές αρχές, καθώς η συγγραφέας ενστερνίζεται την άποψη περί "δικαίου του αίματος" και όχι εκείνη περί "δικαίου του εδάφους".

Όπως τονίζει και η ίδια: «Οι ταυτότητες και οι πολιτισμοί δεν είναι 'ουσίες' με σταθερή αξία που οφείλουν οι άνθρωποι να διακονούν, αλλά δυναμικές που μεταβάλλονται μέσα από την διαπλοκή των διεθνών σχέσεων, των κοινωνικών συγκρούσεων, των διαντιδράσεων μεταξύ των πολιτισμικών συστημάτων και των στρατηγικών των κοινωνικών υποκειμένων». (Πηγή: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=117495>)

Η ερευνήτρια, προχώρησε όλα αυτά τα χρόνια σε μία εις βάθος μελέτη της κατάστασης, ρωτώντας ανθρώπους, καταγράφοντας απόψεις, ερχόμενη πρόσωπο με πρόσωπο με τους μετανάστες και τις διηγήσεις τους αλλά και με το φαινόμενο των μετακινήσεων σε βάθος χρόνου.

"Μια ιστορία για την ιστορία της μετανάστευσης" σάς παραθέτουμε με την εργασία αυτή, μια ιστορία που δεν θα σταματήσει να υφίσταται, όσο οι άνθρωποι έχουν την ανάγκη να γνωρίζουν νέους πολιτισμούς, να αναζητούν ευκαιρίες και να εξελίσσονται μέσα από την προσπάθεια και την αλληλεγγύη.

Υποσημειώσεις:

1. <http://dsep.uop.gr/attachments/CVs/ventura/cv.venturas.int.2013.pdf>
2. <https://allhleggyh.wordpress.com/2010/01/17/poios-einai-ellhnas/>

Πηγές-Βιβλιογραφία:

- 1.«Έλληνες Μετανάστες στο Βέλγιο», εκδόσεις «Νεφέλη», Αθήνα 1999, Λίνα Βεντούρα (ολόκληρο το βιβλίο).
- 2.Λίνα Βεντούρα, «Εθνικό κράτος και σύγχρονες μεταναστεύσεις: Πολιτικές, τάσεις, προσεγγίσεις», Σύγχρονα Θέματα 107, 2009, σ. 23-36.(αρχείο pdf).

(Ιστοσελίδες):

- 1.Εφημερίδα «Η Αυγή», Πέμπτη 27 Νοεμβρίου 2014, Ποιος είναι Έλληνας; Μετανάστευση, δημοκρατία και ιθαγένεια <http://archive.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=518082>
2. Εφημερίδα «Η Καθημερινή», Αρχείο Πολιτισμού, 27 Νοεμβρίου 2014, Η διασπορά ως γεωγραφική και ιστορική διαδικασία <http://www.kathimerini.gr/428438/article/politismos/arxeio-politismoy/h-diaspora-ws-gewgrafikh-kai-istorikh-diadikasia>
3. Ο ΨΥΧΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ «ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ ΕΞ ΕΥΡΩΠΗΣ» <http://openarchives.gr/view/699521>
4. INVESTIGADORA DEL CIHDE ANALIZÓ PROBLEMAS DE INMIGRANTES EN EL NORTE CHILENO EN TALLER INTERNACIONAL REALIZADO EN GRECIA, 9-08-2013
<http://www.conicyt.cl/regional/2013/08/09/investigadora-del-cihde-analizo-problemas-de-inmigrantes-en-el-norte-chileno-en-taller-internacional-realizado-en-grecia/>
5. Ποιος είναι Έλληνας; Μετανάστευση, δημοκρατία και ιθαγένεια – Συζήτηση των Λίνα Βεντούρα, Γκάζι Καπλάνι και Δημήτρη Χριστόπουλου:
<https://allhleggyh.wordpress.com/2010/01/17/poios-einai-ellhnas/>
6. Άρθρο "Ομογένεια και πολιτική του ελληνικού κράτους:
Αποεδαφοποίηση των ορίων του έθνους"
7. "Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής των Ελλήνων"
<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=117495>
8. «Η ΒΕΝΤΟΥΡΑ, Η ΑΥΓΗ, ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΤΟΥ 22 ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ»
<http://anaxfiles.blogspot.gr/2010/01/22-httpxaliablogspotcom20100122htmlix.html>
9. Ευχαριστήριο μήνυμα:
<http://solidarity-greece.blogspot.gr/2013/07/1943.html>
10. «Η Θάλεια Δράγωνα και ο Ευρωπαϊκός Εθνικισμός» <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=902>

• ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Εισαγωγή σελ.3,4,5

Κυρίως μέρος σελ.5-15

-Ορισμός Διασποράς και Αιτίες αναχώρησης σελ.5,6

· -Ενότητα 1^η :

«Έλληνες Μετανάστες στο Βέλγιο» σελ.7-13

Υποενότητες:

Η απόφαση για την μεγάλη φυγή σελ.7,8

Οικονομικοί παράγοντες και ενσωμάτωση σελ.8

Η προσαρμογή στο Βέλγιο σελ.9

Ο στόχος της επιστροφής σελ.10,11

Προσωρινός και μόνιμος χαρακτήρας διαμονής σελ 11,12

Οι Έλληνες και οι άλλοι μετανάστες σελ.13

· -Ενότητα 2^η :

«Εθνικό κράτος και σύγχρονες μεταναστεύσεις:

Πολιτικές, τάσεις, προσεγγίσεις»/ Ο ρόλος του Έθνους στην
μετανάστευση ευρύτερα σελ.13-15

Υποενότητες:

Θεωρητικό Πλαίσιο σελ.13,14

Η εφαρμογή του πλαισίου σελ.14,15

-- Ενότητα 3^η :

Ενσωμάτωση και μεταναστευτικά δίκτυα σελ.15,16

· -Ενότητα 4^η:

«Δίκαιο του εδάφους ή Δίκαιο του αίματος;» σελ.16

Επίλογος σελ.17

Βιβλιογραφία σελ.19

**Λίνα Βεντούρα/Lina Ventura: Μία πολυδιάστατη προσωπικότητα,
μία σπουδαία μελετητής, μία ειδικός στο θέμα της μετανάστευσης.**

Σταματία Καλλιβωκά Βερώνη Μάρκου
